

Dost ve Akraba Ülke İran'a Yolculuk

Ve güzeldir dünya yaşamayınca!

AYŞEGÜL BİLİR

Kimi zaman bir sanatçı ruhundaki huzursuzluğu keşfetmek, kusursuz bir yapıtı keşfetmekten daha heyecan vericidir. Edebiyat tarihi, bir anlamda, bu 'huzursuz ruh'ların geçit yeridir.

Ve bizler, yani edebiyatın o tanımlanamaz huzursuzluğuna ortak olmuş mutlu azınlık, yapıttan önce daima sanatçı ruhundaki ateşten ilham alırız. Yazarların/şairlerin yaşam öyküleri, anıları, mektuplaşmaları bu yüzden vazgeçilmezdir; okurun edebiyat tutkusunu ateşlemeye yarar. Bugünlerde Türkçede, acılı yaşamı ve huzursuz ruhu, yapıtının önünde giden bir ismin, Furuğ Ferruhzad'ın, tam da sözünü ettiğim, okurun edebiyat tutkusunu ateşleyecek bir kitabı yayımlandı: 'Dünya Sevmek İçin Çok Küçük'. İranlı kadın şairin mektuplarında, söyleşilerinden ve anılarından yapılmış seçmelerden oluşan kitap, mutsuz bir yaşamın nasıl edebiyata dönüştüğünü gösteriyor.

Furuğ'a, Doğulu bir varoluşçu demek herhalde yanlış olmaz. Tıpkı ruh akrabaları Sylvia Plath , Virginia Woolf ya da Katherine Mansfield gibi (Türkçedeki benzerleri için bkz. Nilgün Marmara) o da hep kadın olmakla birey ve sanatçı olmanın çatışmasını ruhunda duymuştur. Yaşadığı içsel çelişkiler ve özgürlük arayışı, 20. yüzyılın ortasında onu ülkesi İran'dan ayrılıp Avrupa'ya gitmeye zorlamıştır - hem de çok sevdiği oğlunu terk etme pahasına... Kitabın bir bölümünü, Furuğ'un bu ilk ayrılışına ve yolculuğuna dair yazdıkları oluşturuyor. O satırlardan da anlaşılabilir gibi, Furuğ'un 'kaçış'ın, vazgeçişin erdemi olarak tanımlamak daha doğru olacaktır. Sevdiği topraklardan ve insanlardan ayrılışı getiren o en acı yolculuğu şöyle anlatıyor: "Ben bir 'kadın' yani 'bir insan' olmak istiyordum. Benim de nefes almaya, bağırıma hakkım olduğunu söylemek istiyordum. Başkaları feryatlarımı dudaklarımda, nefesimi göğsümde boğup susturmaya çalışıyorlardı. Onlar en keskin silahları seçmişlerdi. Ben daha fazla gülemiyordum. Bu ne gülüşlerimin ne de gücümün tükenmesindendi. Ben yeni bir enerji ve gücü yine de

'gülmek' için harcadığımdan, birden bu çevreden bir süre uzak durmaya karar verdim." Furuğ, aile baskısına ve toplumun kuşkulu bakışına rağmen göze aldığı bu terk edişten pişman mı, memnun mu olduğunu hiçbir zaman açıkça söylemez. Kesin olan, Tahran'ı hep özlese de, kurtuluşu Batı'da ve 'uygarlık'ta gördüğüdür. Elbette bugünden bakınca, Furuğ'un sorunlu çağdaşlık anlayışını eleştirmek kolay olabilir. Fakat hangi şartların ve ruh halinin, o hassas ve yetenekli yazarı bunu yapmaya ve düşünmeye zorladığını iyi değerlendirmek gerekiyor. Bu açıdan Furuğ Ferruhzad'ın deneyimi bize, erken Batılılaşma sürecinde aynı şoku yaşayan Türk edebiyatçılarından dolayı pek aşına görünüyor.

Hayat mı, şiir mi?

Kitabın ikinci bölümünde, şairin babasına, kardeşine ve dostlarına yazdığı mektuplardan seçmeler var. Saf acının dile geldiği bu mektuplar, yalnızlığın Furuğ için nasıl bir kedere dönüştüğünün en iyi işareti. Bir mektupta şöyle diyor: "Ben aslında kederi seviyorum ve incinmekten zevk alıyorum." Bu cümle, Allah'ın kederden daha güzel bir şey yaratmadığını düşünen Furuğ'un hayata bakışını da özetliyor.

Söyleşilerden oluşan kitabın son bölümünde ise acılı bir ruhtan çok, şiirin - o dönemdeki İran şiirinin- kuramsal sorunlarına kafa yoran bir şair olarak karşımıza çıkıyor Furuğ. Söyleşilerde, Türk okuyucusuna tanıdık gelecek ifadeler var; zira 60'lı yıllardaki İran şiirinin temel sorunsalları, Cumhuriyet dönemi Türk şiirinin ilk yıllarında tartışılan konuları anımsatıyor epeyce. Bu bölümde okuru en çok şairliğin doğası üzerine söyledikleri çarpıyor. Örneğin, şu cümleler altı çizilecek ve unutulmayacak türden: " Eğer şair olmak istiyorsan kendini şiire ada. Hesaplardan ve çok konuşmalardan vazgeç. Çok basit mutluluklara razı olanları bırak. Etrafına bir duvar ör ve bu duvar içinde, daha iyi bir dünyaya gelmek, şekillenmek ve kavramların çeşitli anlamlarını keşfetmek için yeniden başla. Ben aynısını yapıyorum -ama acı- çok acıdır. Dayanıklılık ve yetenek ister..."

Furuğ Ferruhzad'ın acıya dayanıklılığı ve yeteneği 33 yıl sürdü. Kısacık yaşamında geriye izleri düşünmek bile edebiyatın anlamını kavramış birini ürpertmeye yeter. Anılardan, mektuplardan, söyleşilerden oluşan bu kitabın okuru Furuğ'un şiirlerine yönlendirecek iyi bir ön okuma olacağını söyleyebiliriz. Kitapta kronolojik bir yaşam öyküsünün eksikliği hissedilmiyor değil; ayrıca, çevirmenin Türkçe yanlışlarının sayısı epey fazla. Bu kitap, şiir uğruna sevdiklerini terk etmenin erdemine inananlar, kederin ve acının değerini bilenler ve dünyanın sevmek için çok küçük olduğunu fark eden o mutlu azınlık için... Bugüne dek, iki altın kanatla sonsuz bir boşluğa uçmayı hiç düşlememiş olanlar, bu kitabı okumayın!

Dünya Sevmek İçin Çok Küçük

Furuğ Ferruhzad

Çev: Kenan Karabulut

Gri Yayın

Meraklısı için Furuğ Ferruhzad şiirleri: Yaralarım Aşktandır

Furuğ Ferruhzad'ın şiiri, onun varlık evidir. Aslında, Heidegger'in "dil varlığın evidir" sözü daha onun kulağına değmeden önce, Ferruhzad'ın şiiri gerçekte onun varlık evi olmuştur. Ferruhzad dili, sevgiliyi, şiiri ve yaşamı birlikte doğuruyor. İlk kitaplarında dışarıdan şiir söyleyen Furuğ, şiirlerinde dışsal gönderiler olmasına rağmen, yaşamının son dönem şiirlerinde, şiiri kesiyor ve yeniden başlıyordu. Ferruhzad, tensel ve görünüşte koyu lirik şiirleriyle, sevgilinin varlığında, hem sevgili, hem şiir, hem varlık, hem dili birlikte sundu. Âşıkane şiirlerinde, erkeğe teslim olmayı, aşkın belirtisi olarak görmedi ve erkeklığe karşı mücadelesini sürekli işledi. Kadınsal duyumları ile geleceği öngörmeye çalıştı ve şiirinin gelecekte evrensel üne kavuşacağını biliyordu. "Yaralarım Aşktandır", Furuğ'un şiirlerini Türkçede bir araya getiren en nitelikli kitap olarak okuyucuyu bekliyor.

Yaralarım Aşktandır

Furuğ Ferruhzad

Çev: H. Hüsrevşahi

Telos Yayınları